

J e g y z ő k ö n y v

AKADÉMIAI
LEVÉLTÁR

a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének 1956. október 20-án
szombat de. 11 órakor tartott 6. sz.üléséről.

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Fogarasi Béla és Ligeti Lajos alelnökök, Erdey-Gruz Tibor főtitkár, Bognár Géza, Hevesi Gyula, Jánossy Lajos akadémiai titkárok.

Alexits György, Lukács György, Novobáztzy Károly, Straub F. Bruno elnökségi tagok,

~~Waldmüller~~, Manninger Rezső, Schulek Elemér, osztályelnökök és Mihailich Győző tiszteletbeli osztályelnök,

Bóka László, Szabó Imre, Hajós György, Somos András, Gömöri Pál Geleji Sándor, osztálytitkárok, Tolnai Gábor a TMB titkára,

Kimentette magát:

Meghivottak valamennyi napirendi ponthoz:

Tőkés Ottó az Elnökségi Titkárság vezetője,
Hatvany József az Elnökségi Titkárság vezetőjének mb. helyettese,
Szántó Lajos az MTA MDP Végrehajtó Bizottsága titkára,
Kónya Sándor a TMB vezetője,
Szecsődiné az ÁEM-ből.

N a p i r e n d :

I. A tudományos minősítés és az aspirantura helyzete.

Előadó: Tolnai Gábor levelező tag

II. Teendők a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének "Értelmiségi politikánk néhány kérdéséről" című határozatának végrehajtásához.

Előadó: Erdey-Gruz Tibor főtitkár,

III. Az 1957 és 1958-ban rendezendő tudományos kongresszusok terve.

Előadó: Erdey-Gruz Tibor főtitkár

IV- Javaslat Elnökségi Kollégium megbízására.

Előadó: Erdey-Gruz Tibor főtitkár

V. Egyebek.

Rusznyák István üdvözli az Elnökség megjelent tagjait és az ülést megnyitja.

Jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri

AKADÉMIAI
LEVÉLTÁR

I. A tudományos minősítés és az aspirantura helyzete.

Schulek Elemér: Megkérdezi, hogy azok a hírek, amelyeket az akadémiai fokozatok átszervezéséről, helyreállításáról hallottunk, például, hogy az egyetem^{en} fognak másfajta doktorokat promoveálni, már megállapodott törvényerejű tények-e, vagy nem ?

Hajós György: Kérdést intéz, hogy az orvosi és jogi karon kívül az egyéb egyetemeken és főiskolákon is visszaállították-e a doktori címet.

Tolnai Gábor: Az egyetemeken visszaállított dr. végrehajtási utasításra készült és a sajtóból értesült arról, hogy a parlamentben vita volt a felől, hogy a jogászoknál disszertációhoz kötötten adja a kar, illetve az egyetem a doktori fokozatot.

Erdey-Gruz Tibor: A Minisztertanács elfogadta azt, hogy az Elnöki Tanács elé terjeszti törvényerejű rendelet kiadása céljából a doktori cím oly módon történő rendezését, ahogyan azt Tolnai Gábor említette. Ennek értelmében az orvosok és jogászok automatikusan, a többiek pedig lényegében az 1951 előtt uralkodó rendszer szerint kapják meg. Vita csak a felett van, hogy a jogászok automatikusan kapják-e a doktori címet diplomájukkal, vagy pedig ugyanolyan tudományos színvonalú disszertációt kelljen-e készíteniök mint régebben a bölcsészeti karon szokásban volt.

Javasolja, hogy az Elnökségen kialakuló álláspontot egyetemesen és a tudományos dolgozók széles körével vitassák meg. A véglegesen kialakuló álláspontot meg kell küldeni az Oktatásügyi Minisztériummal, hogy az egyetemek oktatóival vitassák meg és ugyanezt a tudományos dolgozókkal az Akadémia is vitassa meg és az ezeken a vitákon felmerülő kérdések figyelembevételére után, az Akadémia alakítsa ki végleges álláspontját.

Schulek Elemér: Örömmel fogadja Erdey-Gruz Tibor bejelentését, mert a javaslat átolvasásakor keletkezett aggályait eloszlatta. Az előterjesztésben felmerültek például olyanfajta megjegyzések, hogy a professzor legyen a tudományok doktora. Ezt nem helyesli, mert a professzorság véleménye szerint hivatás. A mellékletben felsorolt rövidítések használata helytelen lenne. Vannak olyan rövidítések, amelyeket talán az egyetemek nem is használnak. Hiányolja, hogy olyan doktori fokozat kimaradt, amelyet a TMB megalkotásakor

törvényerejű rendelet rendelt el pl. a gyógyszerész tudományok doktora. /Tolnai: Csak sajtóhiba !/ Ezt a kérdést közelebbről meg kell nézni.

Javasolja, hogy a doktori és kandidátusi címeket a következőképpen jelöljék: a Magyar Tudományos Akadémia kandidátusa, illetve doktora és zárójelbe tegyék azt a tudományágat, amelyből az illető doktorátusát, illetőleg kandidátusságát szerezte. Az egész kérdést az egyetemekkel egyetértésben kell megoldani. Ki kell kötni, hogy milyen egyetemeket fogunk felruházni doktori cím adományozásával. Ezt a kérdést le kell tárgyalnia az Oktatásügyi Minisztériumnak.

Geleji Sándor: A Műszaki Osztálynak is az a véleménye, hogy meg kell különböztetni azt, hogy ki adja a tudományos fokozatot. Az Akadémia TMB-je által elismert doktori, vagy kandidátusi fokozatot MTA betűvel meg kellene jelölni. Nagyon meg kell nézni, hogy milyen karokat vagy egyetemeket ruháznak fel tudományos fokozattal.

Jánossy Lajos: Az előbbi két javaslattal egyetért, de más fogalmazásban. Kétféle doktori címet el lehet képzelni, ha egymástól jól el vannak határolva, mert erre külföldön is van példa.

Helyes ha az egyetemeknek valami jogot adunk, mert eddig mint erősen adminisztratív szervek szerepeltek és kívánatos, hogy az egyetemekre komoly funkciókat ruházzanak, pl. hogy komoly fokozatokat tudjanak adni, azonban ezt erősen meg kell különböztetni attól a fokozattól, amelyet az Akadémia ad.

Alexits György: A javaslattal azért nem ért egyet, mert az a problémát a teljesen zavarossá vált helyzethez képest nem fogja meg teljes mélységében.

Schulek akadémikus felszólalása nagyon frappáns és a kérdés cím részét megoldanánk, ha azt mondanánk, hogy "kandidátus academie".

A másik kérdés, hogy helyes-e fenntartani a doktori fokozat elnevezését. Tagadja, hogy helyes lenne az előterjesztés 5. oldalán szereplő megállapítás, nevezetesen, hogy "a kapcsolatok szorosabbá válása következtében az egész világ tudom-

mányos közvéleménye előtt kezdenek elfogadottá, ismertté válni".

Az a kérdés, hogy kinek a közvéleményében? Nézete szerint figyelemmel kellene lenni az agronomusok, mérnökök és egyéb intellektusok közvéleményére. Ez a megállapítás téves, mert nem kezd elfogadottá válni. Ez erőszakolt megállapítás.

Csak szavakról van szó és nem tartalomról és ez így egy felületi kérdés. A mélyenfekvő kérdés az, hogy az aspiráns képzés és a kandidátura valóban mivé fog válni a jövőben.

Javasolja, hogy ebben a kérdésben egyelőre ne határozzanak véglegesen, hanem mindenekelőtt igyekezni kell a határozatba bedolgozni olyan követelést, hogy az aspiranturára való jelentkezéshez bizonyos minimális tudományos kutatói előzmény legyen szükséges. /Rusznayák: Benne van !/

Javasolja, hogy az "Akadémia" szó nélkül a jövőben egyetlen cím se szerepeljen.

Schulek Elemér: Az Alexits akadémikus által említett magiszter elnevezés ellen foglal állást, ugyanakkor a kandidátusság mellett, azzal a kikötéssel, hogy idehaza az MTA doktora és amennyiben esetleg idegen nyelven történik a megjelölés, akkor "doctor academice hungarice" legyen.

Fogarasi Béla: Az előterjesztés véleménye szerint nagyjából helyes. Felmerül a kérdés, hogy legyen-e olyan cím, hogy a Magyar Tudományos Akadémia kandidátusa. Ez csábító, de ebből azonnal félreértés származnék, nevezetesen, hogy az illető már az Akadémiának valamilyen akadémikus jelöltje. Az Akadémia minden kandidátusért nem vállalhatja ezt a felelősséget.

Az ügyrendi, vagy végrehajtási tervezet kidolgozását az Akadémiának feltétlenül látnia kell.

Bóka László: A cím kérdését nem tartja olyan fontosnak, mint ahogy itt felmerült. Ha a kormányzat visszaállította a régi típusu doktorátusokat, akkor a kormányzatnak lenne a feladata azok megkülönböztető megjelölése. Helyesli azt a javaslatot, hogy amikor annak végrehajtási utasítását készítik, akkor mutassák meg az Akadémiának.

Sokkal lényegesebb az a kérdés, ami a javaslat szerint a fiatalok helyzetét érinti. A javaslat világosan céloz a 3. oldalon arra, hogy a keretszámok kijelölésekor figyelembe kell venni azokat a rendkívül tehetséges fiatal kádereket, akik jelenleg olyan munkahelyeken dolgoznak, ahol tehetségük kibontakoztatására nincs lehetőség. Ezeket olyan helyzetbe kell hozni, hogy a valóban komoly tudományos munkába bekapcsolhatóak legyenek. Módot kell találni arra, hogy abban az esetben, ha kétséget kizáró tudományos képességről van szó ott az állások elosztásánál kedvezőbb helyzet alakuljon ki, hogy az illetőnek módja legyen arra, hogy kapcsolatát fenntarthassa az egyetemmel, vagy könyvtárral és szakmai gyakorlatának kifejlesztésére ideje legyen.

Rusznay István: Erdey-Gruz javaslata, hogy ezt, mint nyersanyagot bocsássuk először szélesebb körű aktívák elé, általános tetszést keltett és ezt az Elnökség magáévá teheti. Éppen ezért ezuttal nem megyünk a részletek megtárgyalásába. Inkább azt kell megbeszélni, hogy milyen legyen az aktívák elé terjesztendő szöveg.

Hajós György: Egyetért Schulek akadémikusnak a cím kérdésben elfoglalt álláspontjával. Helytelen szaporítani MTA megjelöléssel a különböző címeket.

Amit az előterjesztés állandóan említ, hogy "már tisztelik a kandidátusi címet" ez a kitétel erősen gyengíti azt a 2. oldal második bekezdésében tett kitételt, ahol az áll, hogy "nagy érdeklődés mutatkozott a kandidátusi fokozat megszerzése iránt" ami egyébként örvendetes, de véleménye szerint a pénz tekintélyét jelenti.

Az előterjesztésnek az aspiránsok és a vizsgák jövőbeli szervezésére vonatkozó javaslatai lényegesek.

Nagyon elgondolkoztató a decentralizálásnak az a része, amely az aspiránsfelvételekre és vizsgákra vonatkozik.

Nem tartja helyesnek a decentralizálási javaslatot, sem az aspiránsok felvételét illetően, sem pedig a tézisek megvédését illetően.

Lukács György : A kandidátusokat illetően nincs probléma. Ezt az elnevezést semmivel nem tévesztik össze. Cim probléma egyedül a doktorátus esetében van. Helytelen volt ezt az Akadémia megkérdezése nélkül bevezetni. A kérdés komoly magyar és nemzetközi vonalon egyaránt. Középutat kellene találni Schulek és Fogarasi akadémikus elgondolása között. Helytelennek tartaná a kandidátusi címet az Akadémiához kapcsolni. Ezért -Fogarasi akadémikus helyes megállapítása szerint - valóban nem vállalhatja az Akadémia a felelősséget, mert még a legjobb kandidátus is csak ígéret.

A doktorátusnál feltétlenül éles különbséget kell tenni és ebben a tekintetben a javaslat nem egészen megnyugtató, mert a dr.-t a doktorátusoknál világosan meg lehetne különböztetni. Tehát a mostaninál élesebb különbséget kell tenni. A doktorátusnál minden reményt ki kell kapcsolni és kérelmetlenül be kell vezetni azt, hogy csak komoly, eredeti tudományos teljesítmény alapján lehessen valaki doktor. Helyesli az egyetemi és az akadémiai doktor megkülönböztetését és ezt még jobban ki kell dolgozni és egy rendkívül magas színvonalat kérelmetlenül szigorral meg kell kívánni. A doktori címet minimumra kell szorítani. Ha élesebb elválasztást csinálunk az eddiginél akkor az Akadémia vállalhatja a védnökséget a doktori cím felett. Szerinte akadémiai kandidátusságra nincs szükség. Itt összetévesztési lehetőség nincs. A doktori címnél ezzel szemben van.

Gömöri Pál: Az V.Osztály foglalkozott a felvétel és a decentralizálás kérdésével és azt egyhangulag elvetette. Hajós György megállapításai az V.Osztály keretében is felmerültek és rendkívül aggályosnak látszik, hogy négy orvos egyetem külön-külön csinálja ezt a dolgot, mert abból döbbenetes egyenetlenségek származnának. Az V.Osztály véleménye az, hogy a kibocsátás és a felvétel maradjon a TMB kezében. Ha mégis decentralizálunk, akkor azt kétféleképpen lehet végrehajtani. Az egyik lehetőség az, hogy vegye át az osztályvezetőség, ha arról van szó, hogy a TMB-t tehermentesítsék. A másik lehető-

ség, hogy a TMB előre megmondaná, hogy például a debreceni egyetemnek erre és erre a tanszékre akar küldeni embereket és ezek kiválasztása az adott ötből. Ez járható ut. De hogy teljesen szabaddá tegyük, az keresztülvihetetlen, mert abból zavar származnék.

Az 1.sz.melléklet, a rövidített, szabad kandidatura kérdése. Itt sok elutasítás történt. Azzal az intencióval egyetértünk, hogy bizonyos gyakorlat öt év után. Ez megfelelne orvosi szempontból. Komoly problémát jelent az a kategória, ahol engedélyhez kívánjuk kötni. Ebből bajok lesznek. Mindenki skinek 5-6 évi gyakorlata van, bizonyos tudományos munkát végzett, vizsgára bocsátható. Azzal egyetért, hogy mindenki adjon be kutatási programot. Orvosi vonalon a tervet 3 évre előre nem lehet beadni.

Hevesi Gyula: Egyetért azzal, hogy csak a doktori címnél van szükség valamiféle megkülönböztetésre. Fontosnak tartaná a "MTA doktora" megjelölést. Azzal is egyetért, hogy lényegesen emelni kellene a cím megadásakor a követelményeket.

Azt a kérdést veti fel, hogy általában a hivatásos aspirantúra mint a tudományos utánpótlás egyik fő formája bevált-e, vagy egyáltalán helyes-e ennek ilyen méretekben való fenntartása, ahogy ez jelenleg van. Ez nézete szerint sok tekintetben hasonlít ahhoz, ahogy ötévvel ezelőtt a szakmunkás kérdést - amely egyik főproblémája volt az iparfejlesztésnek - úgy vélték megoldani, hogy sok ipariskolát létesítettek, ahol 16 éves gyerekeket akartak kiképezni 4., 5., kat. szakmunkásnak, Ezek gyakorlatilag nem értek többet, mint egy kezdő munkás, skinek sok évi gyakorlat kellett ahhoz, hogy tényleg szakmunkássá válják. Hasonló a helyzet az aspiranturánál is. Szerinte sokkal nagyobb mértékben kellene teret adni a tudományos káderek képzésének az egyetemeken a professzoroknál a tanársegédi státus kibővítésével és a tudományos kutató intézetekben.

Aláhuzza, hogy nagyon megfontolandó a hivatalos aspirantúra fenntartása.

Erdey-Gruz Tibor: Ez a javaslat lényegében helyes és fenn kell tartani az a kandidátusi és doktori fokozatot, de mindkettő színvonalát emelni kell. Ebben az esetben - figyelembevéve a most visszaállított régi rendszerű egyetemi doktorátust is - egy arányos rendszert lehet kiépíteni.

Egyetért a decentralizációval annak ellenére, hogy tisztán látja, annak bizonyos hátrányait is.

Nem ért egyet azzal, hogy egy aspiráns mellé közvetlenül laboráns állítsanak. Olyan munkaviszonyokat kell a tanszékeken fokozatosan teremteni, hogy ez lehetővé váljék.

Nem helyesli az aspirantúra megszüntetését, mert vannak esetek, amikor mégis szükség van rá. Határozottan a decentralizálás mellett foglal állást, bár az kétségtelenül bizonyos színvonal-eltolódás veszélyével jár. A végső áldást a TMB adja rá, és ha azt látja, hogy valamelyik egyetem liberálisan bánik vele, akkor kifogását közli az érdekelt egyetemmel.

Kétségtelen, hogy a kandidátusi cím lefordítva magyarra és jelöltnek minősítve, sok visszatetszést kelt. Jobb javaslatot azonban nem tud tenni.

Ami a kandidátusnak akadémiai kandidátusként való megjelölését illeti, ezt rendkívül aggodalmasnak tartja. Ilyen széles kör tudományos színvonalás az akadémia nevéhez nem lehet kötni, mert ez az akadémiai név devalvációját jelentené. A tudományok kandidátusa elnevezés nem éppen ideális, de adott helyzetben szerinte a legjobb.

A tudományok doktora eléggé kifejezi, hogy itt másról van szó. De ha felemeljük a doktori színvonalat elképzelhető az akadémiai doktor elnevezés meghonosítása. Ezt még meg kell vitatni.

Tudományos életünkben - főleg a fiatalabbak és a középkorúak között - határozott kivánság mutatkozik a tekintetben, hogy egy bizonyos áttekintő és értékelő tájékoztatást kapjanak az aspirantúra eddigi fennállása óta elért eredményekről és kéri Tolnai Gábort, gondolkozzék a felett, hogy miként lehetne ezt a nyilvánosság részére hozzáférhetővé tenni.

Novobátczy Károly: A kandidátus maradjon a "tudományok kandidátusa", a doktornál viszont a két különböző jelző eléggé kidomborítja a különbséget.

A decentralizálást helyesli, a felvételi vizsga azonban feltétlenül egyhelyen történjék. Nagyon szeretné, ha az ellenőrzés volna erősen decentralizálva, vagyis, hogy sokan győződhetnének meg arról, vajjon az a kandidátus praktikus irányban fejlődött-e.

Tolnai Gábor figyelmébe ajánlja, hogy az 1958-as felvételi vizsgából hiányzik a szakmai vizsga. Ugyancsak az 1959-esből is, pedig ezeken volna a súlypont.

Lukács György: Egyetért Erdey-Gruz Tibor centralizált vizsgákat illető javaslatával. Az aspiránsvezetők listáját a jövőben is fenn kell tartani és minden szakmában központilag kell vezetni.

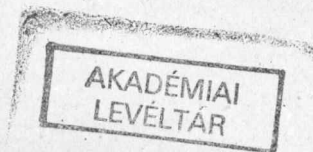
Geleji Sándor: A rövidített aspiranturánál általában igen gyakran elengedik a vizsgákat. Ki kell mondani, hogy bármilyen vizsgát el lehet engedni, kivéve a szakmait, és függetlenül attól, hogy az illető milyen idős. A szakmai vizsgát nem szabad elengedni.

Novobátczy Károly: Az előterjesztésben a következő szövegezés szerepel: "... mivel egyetemi professzoraink egyrésze csak kandidátus ..." Ezt a csak-ot hagyjuk ki.

Tolnai Gábor: A vita során a decentralizációval kapcsolatban felvetett aggodalmak jogosak, azonban ennek ellenére is teljes decentralizációt kell végrehajtani. Az egyetemek igényt tartanak az egész komplexumra, hangsúlyozván azt, hogy ők csak úgy tudnak felelősséget vállalni az egész munkáért.

A címet illetően az a véleménye, hogy maradjon meg továbbra is az x tudományok kandidátusa és doktora megjelölés. Minden névváltoztatás - még ha esetleg bizonyos haszonnal is járna - több zavart okoz, mint ami jelenleg van.

Javasolja, hogy egy új mondatot kell fogalmazni az előterjesztésben a középiskolában lévő emberek számára. Lehetővé kell tenni a középiskolákban tanuló nagyon tehetséges embereknek azt, hogy ne kelljen órasadásból ~~szűkölni~~ tengődniük és erre a célra az

Akadémia jelenlegi prémiumkeretéből lehetne egy bizonyos részt kiszakítani és ez más fogalmazásban legyen benne a javaslatban. De helyes volna, hogy legyen egy standardista.

Rusznayk István: Javasolja, hogy az Elnökség fogadja el tárgyalási alapnak, - nem véglegesen - ezt a szöveget bizonyos kiegészítésekkel és változtatásokkal a mai vita alapján.

Véleménye szerint nincs nézeteltérés a decentralizáció kérdésében csak az bizonyos korrekcióra szorul.

Az egész vonal a decentralizáció felé való törekvést mutatja, ami helyes. Ez ugyanis az egyetlen módja annak, hogy az egyetemeknek komoly érdekeltséget lehessen adni. Határozottan a decentralizáció mellett foglal állást az említett korrekcióval. Kéri az Elnökséget, hogy ilyen megfontolásokkal fogadja el a szöveget.

A címkérdés: abban nincs vita, hogy a kandidátusi cím maradjon meg úgy, ahogy van. A doktori címet illetően még van vita a tekintetben, hogy idegen nyelven hogyan fejezzük ki magunkat. Ezt a kérdést, mint alternatívát, véleménye szerint nyitva kell hagyni. A szövegben erősen hangsúlyozni kell doktori viszonylatban a színvonal emelését és e tekintetben semmiféle elnézésnek nincs helye. A színvonal-emelés azt is jelenti, hogy a régi típusú doktorátus fölé kell emelni még a kandidaturát is. A kandidatura több legyen, mint disszertációval megszerzett egyetemi doktorátus és ez benne legyen az anyagban.

Fogarasi Béla: Precizen ki kellene dolgozni egy mondatban a kandidátusi fokozat színvonalát és a tudományok doktora tekintetében emelni kell a követelményeket. Erről nem kell egy nagy értekezést írni, de néhány mondatban, mint irányelvet, feltétlenül le kell szögezni.

Rusznayk István: Az így kidolgozott anyag kerüljön el a minisztériumokba, hogy az egyetemeken ne csak kari üléseken tárgyalják meg.

Még egy javaslat volt - ami véleménye szerint helyes - az Elnökség kötelessége, hogy megtalálja a módot arra, hogy a végrehajtási utasítás megszerkesztésébe az Akadémiát feltételül vonják be.

Fentieket az Elnökség határozatilag elfogadta. Felelős: Elnökség.

II. Teendők a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének
"Értelmiségi politikánk néhány kérdéséről" című határozatának
végrehajtásához.

Erdey-Gruz Tibor: Beszámol az október 19-i aktiva ülésről /lásd: 1956. okt. 19-i aktiva ülés jegyzőkönyvét/

Javasolja, hogy ehhez az Elnökség adjon instrukciókat, de végleges álláspontot még ne alakítson ki.

Fogarasi Béla: Javasolja, hogy a vita anyagát bocsássák az Elnökség tagjainak rendelkezésére és annak áttanulmányozása után térjenek vissza erre a kérdésre.

Hevesi Gyula: Javasolja, hogy az aktiva ülésről készült jegyzőkönyvet küldjék szét az Elnökség tagjainak, de ezenkívül a főtitkárság módosítsa ezt a tervezetet azokkal a javaslatokkal, amelyeket saját részéről elfogadhatóknak lát és ez menjen le az osztályokhoz és az ott történő megvitatás után kerüljön vissza.

Lukács György: Szerinte az egész értelmiségi határozat körül észlelhető bajok egyik gyökere az - és ezt az Elnökségnek illetékes helyen ki kellene nyilvánítania - hogy mindazok a régi bizalmas, vagy nem bizalmas jellegű határozatok, amelyek az értelmiségre vonatkoztak, az értelmiségi határozattal hatályukat veszítették. E körül egy bizonytalanság észlelhető, nevezetesen, hogy vajon egyes szervek nem fognak-

egy három vagy négy évvel ezelőtt megjelent "szigorúan bizalmas" rendelet alapján a határozat végrehajtásának ellenszegülni.

Szerinte valami instanciának ki kellene mondania, hogy az értelmé-
ségi határozat minden régi határozata, amely nem egyezik vele,
hatályát veszítette. Szerinte ezt nem követelték eléggé a nyilvá-
nosság előtt és ezt az Elnökségnek az anyagba be kellene vennie.

Erdey-Gruz Tibor: Szerinte ezt nem az anyagba kellene bevenni,
hanem az Elnökségnek kellene megbiznia a főtitkárságot, hogy
ezt tegye meg.

Lukács György: Helyesli Erdey-Gruz Tibor javaslatát, hogy ezt
határozatilag ki kell mondani és kérni az Elnökséget, hogy megfele-
helyre továbbítsa.

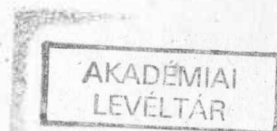
Rusznay István: Az Akadémián fel kell állítani egy rehabilitációs
bizottságot. Kéri, hogy az Elnökség ezzel bizza meg az elnököt és
a főtitkárt.

Fogarasi Béla: Mielőtt ez megtörténnék, a rehabilitáció fogalmát
kissé tisztázni kellene, mert különben súlyos zavarok támadhatnak
abból, hogy egyesek az összes sérelmeket és panaszokat rehabili-
tációnak fogják nevezni és így ez a bizottság igen nehéz helyzet-
be kerül.

Javasolja, hogy ebben a formában most még ne deklaráljuk, vagypedi
néhány akadémikus próbálja megállapítani, hogy mit értünk ezalatt.

Rusznay István: Nagy szükség van arra, hogy az Akadémiának legyen
egy szerve, amely foglalkozik a panaszokkal, mert bár az Akadémián
van egy u.n. panaszirodája, de annak más a feladata. Alakuljon egy
háromtagú bizottság amely szakértőkkel működne.

Alexits György: Fogarasi Béla és Lukács György javaslataihoz csat-
lakozik és nem tartja szükségesnek ilyen bizottság felállítását,
hanem az érdekeltek adják fel panaszukat az Elnökséghez.

Lukács György: Kéri az anyagba felvenni, hogy minden egyes esetben megvizsgálandó, hogy meddig menjünk el a szektánsszak hibáinak felszámolásában. A szektánsság hibáit ki kell javítani, de ez nem jelenti azt, hogy a legreakciósabb sérelmeknek mi a jogosultság pecsétjét adjuk meg.

Erdey-Gruz Tibor: A személyi rehabilitációkkal nem lehet hónapokig várni.

Hevesi Gyula: Erre nincs szükség külön bizottságra, mert van az Akadémiának egy személyi ügyekkel foglalkozó titkára és az ilyen ügyeket hozzá kell irányítani.

Rusznay István: Egy ilyen szervet feltétlenül kell alakítani, mert nem lehet Major Mátét ebben a dologban egyedül hagyni.

Jánossy Lajos: Az Elnökség kérjen meg két elvtársat, hogy segítsenek Major Máténak.

Rusznay István: Feltétlenül dokumentálni kell, hogy az Akadémia meg akarja vizsgálni a személyi panaszokat, mert ennek igen nagy jelentősége van.

Erdey-Gruz Tibor: Javasolja, hogy az Elnökség bizza meg Major Mátét, a személyi ügyekkel foglalkozó titkárt, hogy fogja össze a személyi, rehabilitációs ügyeket és a szükséghez mérten tegyen javaslatokat az Elnökség részére. Ugyanakkor ~~haz~~ hatalmazza fel az elnököt és a főtitkárt, - hogy amennyiben szükséges - Major Máté segítségére még két akadémikust felkérjen ezen ügyek intézésére.

Hevesi Gyula: Az Elnökség kérje fel az osztályvezetősegeket, hogy tájékoztassák eddigi ilyen irányu munkájukról.

Ligeti Lajos: A Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság foglalkozott az értelmiségi határozatnak azzal a részével, amely expressis verbis beszél a kiadási lehetőségekről. Az az anyag se maradjon ki belőle, mert lényeges. Az Akadémia számos, nagy költséget igénylő fontos kiadványa nem szerepelhetett az eddigi tervekben. Ezek ne hiányozzanak belőle.

H a t á r o z a t :

Lukács György indítványára az Elnökség határozatilag ki-
mondja, hogy mindazok a határozatok érvényüket veszítik,
- még akkor is ha titkosak - amelyek az értelmiségi ha-
tározattal ellenkeznek. Az Elnökség ilyen határozati
javaslatot terjesszen illetékesek felé.

3. Az 1957 és 1958-ban rendezendő tudományos kongresszusok
terve.

Erdey-Gruz Tibor: Közli, hogy ezek a javaslatok az egyes
osztályok javaslati alapján történtek. Bejelenti, hogy a
MTESztől nem érkeztek be idejében a javaslatok és ennek kö-
vetkeztében a MTESz javaslatait ez a terv nem tartalmazza.
Kéri az Elnökséget, hogy hatalmazza fel az elnököt és a fő-
titkárt arra, hogy a MTESz javaslatait megvitassák és csak
abban az esetben hozzák azt az Elnökség elé, ha olyan elvi
problémák merülnek fel, amelyekkel foglalkozni kell.

Lukács György: A tervbevetett Műemlékvédelmi Konferenciával kap-
csolatban helyteleníti, hogy a tervezet szerint azt kizárólag
a Műszaki Osztály rendezze. Véleménye szerint a műemlék nem
azonos az építészettel, ezenkívül pedig a műszakiakat nem
tartja 100 %-ig illetékeseknek műemlékvédelmi elvi kérdésekben,
amint hogy azt sem tartja helyesnek, hogy az Építésügyi Mi-
niszteriumhoz tartozik.

Javasolja, hogy a művészettörténészek a kongresszus rendezésé-
ben, napirendjének megállapításában stb. teljesen egyenranguan
vegyenek részt vagyis, hogy a Műszaki Osztály és a Művészet-
történeti Főbizottság együttesen rendezze ezt a kongresszust.

H a t á r o z a t :

Az Elnökség Lukács György javaslatára úgy határoz,
hogy a Műemlékvédelmi Konferenciát a Műszaki Osztály
a Művészettörténeti Főbizottsággal együttesen rendezze
meg.

Schulek Elemér: A VII. Osztály által rendezendő kongresszus megjelölésébe hiba csuszott be. Fiziko-kémiai és analitikai kongresszus szerepel, amelyet vegyész kongresszusra kellene kijavítani.

Gömöri Pál: Az V. Osztály területén szintén hiba csuszott be, - az Osztály hibájából - mert nem irták be, hogy mikrobiológiai kongresszust kívánnak rendezni.

Lukács György: 1957-re tervbe van véve logikai kongresszus rendezése. Lengyelországból egy tudós meghívását vették tervbe és kéri, hogy a II. Osztály még egy tudós meghívására kapjon engedélyt.

Fogarasi Béla: Kéri, hogy ezt terjesszék ki Romániára is.

Lukács György: Helyesli Fogarasi Béla javaslatát.

H a t á r o z a t :

Az Elnökség Lukács György javaslatát elfogadja, hogy az 1957-ben megrendezendő Logikai Konferenciára a tervezett 1 lengyel tudós helyett, kettőt hívjanak meg és ezt a meghívást Romániára is terjesszék ki.

Alexits György: A Matematikai Kongresszussal kapcsolatban megjegyzi, hogy 400.000 Ft. és 64 fő helyett a főtitkárság 200.000 Ft-t és 20 főt javasol. Véleménye szerint legalább 40 fő meghívását kellene engedélyezni és a 200.000 forintot is kevének tartja, de az összegszerűségeire egyelőre nem tesz konkrét javaslatot. Megítélése szerint a kongresszusra sok külföldi tudóst lehetne meghívni saját költségen, tekintettel arra, hogy a Magyarország által rendezett Matematikai kongresszusok külföldön igen nagy népszerűségnek örvendenek. Esetleg meg lehetne bizonyos részvételi díjat állapítani.

Erdey-Gruz Tibor: Alexits György érvei emellett szólnak, hogy sok résztvevőt saját költségükre meg lehetne hívni és egyetért azzal is, hogy a matematikusok - ha úgy látják jónak - szedjenek részvételi díjat és ha ebből a költségkeretből kijön, akkor hívjanak többet.

Véleménye szerint nem volna helyes igen nagyszámu tudóst teljes akadémiai költségen meghívni. Javasolja, hogy az Elnökség ezt fogadja el azzal, hogy a III. Osztályt feljogosítja, hogy ezen anyagi keretből tetszése szerint gazdálkodjék.

Hajós György: Közli, hogy a tervbevett Matematikai Kongresszus iránt még a legtávolabbi külföldről is élénken érdeklődnek és hozzávetőleges becslés alapján kb. 300-400 külföldi részvétellel szeretnék a kongresszust megrendezni. Ez a szám az érdeklődés alapján reálisnak látszik, hozzávéve a jelenlegi politikai helyzetet, amikor várják a lehetőséget, hogy Magyarországra jöjjenek kongresszusra. Ha azra az álláspontra helyezkedünk, hogy csak önköltségest hívunk meg, könnyen furcsa helyzetbe kerülhetünk, többek között, a többi népi demokráciával kapcsolatban. Arról természetesen nem lehet szó, hogy minden meghívott teljes költségét az állam fizesse, de bizonyos százalék erejéig igen, mert furcsának látszana ha mi nem tartanánk be a népi demokráciákban kialakult általános szokást a meghívásokkal kapcsolatban.

Helyes volna, ha az Akadémia évente bizonyos komolyabb, nagyobb, nemcsak konferencia jellegű kongresszust rendezne, hanem olyat is, amely külföldi tömeget is megmozgat és lenne egy kiemelt Kongresszus is.

Alexits György: 20 fő meghívása ilyen ritkán megrendezett kongresszus esetében nem reális. Abban az esetben, ha esetleg még ezt sem fogadnák el, akkor a kongresszust nem kell megrendezni.

Rusznay István: Indítványozza, hogy az Elnökség fogadja el Alexits György javaslatát 40 személyre és ennek megfelelően emeljék majd fel a költségeket, azzal azonban, hogy azt egyelőre nem lehet végrehajtani, mert ez még csak javaslat.

H a t á r o z a t :

Az Elnökség a Matematikai Kongresszus megrendezésével kapcsolatban elfogadja Alexits György javaslatát, amely szerint 40 főt kell meghívni teljes költséggel és a kongresszus egyéb költségeit ehhez mértén állapítják meg majd meg.

H a t á r o z a t :

Az Elnökség a Titkárság által előterjesztett kongresszusokra és konferenciákra vonatkozó javaslatokat elfogadja.

IV. Javaslat Elnökségi Kollégium megbízására.

Erdey-Gruz Tibor: Bejelenti, hogy az új alapszabályok értelmében megszűnt az eddig "Szűk Elnökség" elnevezéssel működő testület jogalapja. Tekintettel arra, hogy egyrészt kívánatos az Akadémia vezetését lehetőleg kollektív módon végezni, másrészt viszont nem lenne helyes az Elnökség tagjait a teljes Elnökség gyakoribb összehívásával terhelni.

Javasolja, hogy az Elnökség bízsa meg az alelnököket és az akadémiai titkárokat, hogy az Elnökség ülései közötti időszakban, mint az elnök és a főtitkár tanácsadói elnöki kollégium keretében legyenek segítségre az elnöki határozatok kialakításában.

Jánossy Lajos: Az alapszabályban szintén, hogy fontosabb ügyekben az elnök és a főtitkár az akadémiai titkárok és alelnökök bevonásával határozzon. Akkor úgy ~~képztek~~ képzeltük, hogy ez a szűkebb elnökség legalizálása. A főtitkár felterjesztése viszont azzal kezdődik, hogy a szűkebb elnökségnek nincsen legális alapja.

Különben az Akadémia utóbbi időben kifejtett működésével megvan elégedve, de véleménye szerint a kollektív vezetés egyébként háttérbe szorult. E tekintetben aggályai vannak és erre a jövőben nyomatékosan figyelni kell.

Erdey-Gruz Tibor: Közli, hogy az Akadémia alapszabály javaslatában ez a szűkebb elnökség mint határozó testület benne volt, amely az Elnökség két ülése között szerepel. Később azonban a Minisztértanács azzal a megokolással törölte, hogy az Akadémia elnöksége és az elnök és főtitkár közé nem kell egy újabb testületet beiktatni.

Javasoljuk, hogy ennek a testületnek legyen valami neve, például elnöki kollégium.

Fogarasi Béla: Szükségesnek tartja, hogy legyen egy ilyen szerv, azonban abban is meg kellene állapodnunk, hogy az is rendszeresen ülésezze. Javasolja, hogy az Elnökség ezt valamilyen módon állapítsa meg és az elnök, valamint a főtitkár tegyen javaslatokat, hogy ez milyen időközökben jöjjön össze.

Rusznay István: Ez jogi kérdés és nincs meggyőződve arról, hogy az alapszabályok értelmében ez csak tanácsadó testület. Ebben a kérdésben ki kell kérni Szabó Imre véleményét.

Szabó Imre: A konstrukció a korábbi szerint az, hogy hatásköre csak az elnökségnek van, azaz az elnöknek és a főtitkárnak. Közbeiktatnak egy olyan szervet, amelynek önálló hatásköre lenne és ezért ez nem szűkebb elnökség. Tehát az elnökségi feladatkör nem oszlik meg. Ha nem ezt akartuk volna, akkor valójában az elnökségi jogkört kellett volna kettéosztani. Ennek jellege nem lehet más, mint ahogyan az előterjesztés megfogalmazásában szerepel csak tanácsadó jelleggel. Tekintettel arra, hogy ez a kollégium fontosabb ügyeket fog tárgyalni, célszerű lenne, ha minden elnökségi ülés előtt az elnök vagy a főtitkár tájékoztatná az elnökséget, hogy időközben milyen kérdésekkel foglalkozott. Ebben az esetben áttekinthetné az egész munkakört, ami megfelel a kollektív vezetésnek.

Jánosy Lajos: Ezek az ülések - ha lehetséges - hetenként történjenek.

Erdey-Gruz Tibor: Javasolja, hogy ezek az ülések havonként egyszer, a két elnökségi ülés közötti időben történjenek.

H a t á r o z a t :

Erdey-Gruz Tibor javaslatára az Elnökség úgy határoz, hogy az Elnöki Kollégium üléseit havonta egyszer, a két elnökségi ülés közötti időben tartsa.

V. Egyebek.

Nagy Imre ügy.

Rusznay István: Bejelenti, hogy még 1955-ben Nagy Imre levelet intézett az Akadémia Elnökségéhez, amelyben bejelentette, akadémikusi állásáról való lemondását. 1955. május 14-én az Elnökség ülést tartott és ezt tudomásulvette. Később a lemondást a Közgyűlés is jóváhagyta. 1956. szeptember 28-án Nagy Imre újabb levelet intézett az Akadémiához, amelyben az Akadémia tagjai sorába történő visszavételét kéri. /Ismertet Nagy Imre levelét/

Javasolja, hogy az Elnökség fogadja el Nagy Imre kérelmét és bejelenti, hogy Nagy Imre címére megfogalmazott egy levelet azzal, hogy azt az Elnökség hagyja jóvá. A levél szövege a következő :

" A Magyar Tudományos Akadémia Elnökség tudomásul veszi Nagy Imre elvtárs f.év szeptember 25-i levelének tartalmát, amelyben akadémiai tagságáról való lemondását visszavonja.

Figyelembevéve azt a körülményt, hogy Nagy Imre elvtárs lemondása nem saját meggyőződése, hanem külső presszió alapján történt, az Akadémia Elnöksége 1955.május 14-i határozatát hatálytalanítja és Nagy Imre elvtársat az Akadémia rendes tagjának nyilvánítja."

Az Elnökség több hozzászólás után a következő szövegű levél elküldését határozta el:

"A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége tudomásul veszi Nagy Imre elvtárs f.év szeptember 28-án kelt levelének tartalmát, amelyben ismertette akadémiai tagságáról való lemondásának okait és körülményeit és kérte tagságának visszaállítását. Az Akadémia Elnöksége egyhangú határozattal visszaállítja Nagy Imre elvtárs akadémiai rendes tagságát.

Az Akadémia Elnöksége megállapítja, hogy a lemondás elfogadásánál nem járt el helyesen, amennyiben politikai tényezők jogosulatlan állásfoglalása alapján, ellenvetés nélkül, hozzájárult egy olyan lépéshez, amely tudományos szempontból nem volt indokolt.

Az Akadémia Elnöksége visszatérése alkalmából meleg szeretettel
üdvözli Nagy Imre akadémikus elvtársat.

Budapest, 1956. október 20.

H a t á r o z a t :

Az Elnökség lezögezi, hogy fenti levelet tudomásul
vétel végett a Közgyűlés elé terjeszti.

Műszaki Dokumentációs Csoport.

Hevesi Gyula: A csoport dokumentációs tevékenysége a megbeszélés-
lések értelmében csak a VI. Osztályra és az iparral közvetlen
kapcsolatos kutatásokra terjednek ki. Főleg az intézetek nem
publikált belső kiadványait és külföldi nem publikált anyagait
dolgozná fel. A kutatás gazdaságossági kérdéseivel foglalkozó
részlegét saját maga vezetné és ahhoz még 2 kutató tartozna.
Ezt esetleg helyes lett volna a Közgazdaságtudományi Intézeten
belül megszervezni, de ott erre nem volt mód. Ami a MTESz-t
illeti a csoport tulajdonképpen az egyesületi ügyekkel meg-
bizott akadémiai titkári funkcióba segítene, mint titkárság.
A javaslat szerinti státusz igény a minimális szükséglet a
kezdéshez.

Elnökség Hevesi Gyula akadémiai titkár által beterjesz-
tett javaslatot elfogadja.

Erdey-Gruz Tibor: Bejelenti, hogy a III. és VI. Osztály osztályvezetőségei megállapodtak, hogy a megalakult Kibernetikai Kutató Csoport a III. Osztályhoz tartozzék.

Elnökség a bejelentést tudomásul veszi.

---.---.---

A továbbiakban bejelenti, hogy a Minisztertanács hozzájárult a Műszaki Fizikai Kutató Intézet felállításához, az Akadémia javaslatára.

Elnökség a bejelentést tudomásul veszi.

---.---.---

Alexits György: Ismerteti a KFB határozatát a kongresszusi kiadványok szubvenciójával kapcsolatban. Közli, hogy az értelmiségi határozat ellenére valamely módon volumenjét csökkenteni kellene és ezért a következőket javasolja.

- 1./ A kongresszusi anyagok megjelentetése a terv értelmében az osztályközleményekben rövid kivonatok formájában történjék. A Kiemelkedő előadásokat szakfolyóiratokban kell megjelentetni, kivonatokban.
- 2./ Az Osztályok a kongresszusi anyag megjelentetéséhez szükséges költségeket - tulajdonképpen többletköltségeket kellene mondani - a kongresszusi költségvetésben iráyozzák elő.

A Kémiai Tudományok Osztálya a II. Magyar Vegyészeti Kongresszust szeretné megjelentetni és ehhez 70 ivre volna szükség. Ez nem okoz különösebb gondot, mert a Kémiai Osztály aktáinak 160 iv áll rendelkezésre. Tehát ezxxx az anyag ott megjelenhet.

Javasolja, hogy a Kémiai Osztály Vegyész Kongresszusára is vonatkozzék az előzőleg felolvasott szabályzat és kéri az Elnökséget, hogy ebben foglaljon állást.

Hevesi Gyula: A javaslattal egyetért, de ismételten fel szeretné hívni a figyelmet, arra, hogy az akadémiai kiadványok között hiányzik egy külföldön rendkívül elterjedt műfaj, a tudományos brossurák kiadása. Helytelen, hogy mi mindent az actákba igyekszünk belekényszeríteni. Helyesnek tartaná, ha a bizottság programjára tüzne, hogy a kiadványoknak ezt a formáját papirtakarékossági szempontból is meghonosítsák.

Erdey-Gruz Tibor: Egyetért Alexits elvtárs javaslatával. A 70 ívet a kongresszus anyagának megjelentetésére nem volna helyes elhasználni, a Vegyész Kongresszus anyaga jelenjék meg kivonatokban, az értékes cikkek az actákban, úgy, mint cikkek.

Rusznay István: Indítványozza, hogy Hevesi Gyula javaslatával a brossurákra vonatkozóan, a KFB foglalkozzék.

Geleji Sándor: Helyesli a brossurákat, de ez semmi esetre sem mehet az acták ivszámának terjedelmére.

Rusznay István: Közli, hogy ez a könyvek terhére történik.

K.m.f.

A jegyzőkönyv hiteles: